

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Το μέλλον των μη αστικών περιοχών στην εποχή της κοινωνίας της γνώσης»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2009/C 317/08)

Εισηγητής: ο κ. Sergio SANTILLÁN CABEZA

Στις 10 Ιουλίου 2008, και σύμφωνα με το άρθρο 29, εδάφιο 2, του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να προβεί στην κατάρτιση γνωμοδότησης πρωτοβουλίας με θέμα:

«Το μέλλον των μη αστικών περιοχών στην εποχή της κοινωνίας της γνώσης».

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 24 Ιουνίου 2009, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. SANTILLÁN CABEZA.

Κατά την 455η σύνοδο ολομέλειας της 15ης και 16ης Ιουλίου 2009 (συνεδρίαση της 16ης Ιουλίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Η μεγάλη ποικιλομορφία της Ευρώπης

1.1. Η ΕΕ διαθέτει μια απίστευτα πλούσια εδαφική ποικιλομορφία και ένα ιδιότυπο οικιστικό πρότυπο, το οποίο συμβάλλει στην ποιότητα ζωής τόσο των κατοίκων της πόλης που ζουν κοντά σε αγροτικές περιοχές όσο και των κατοίκων της υπαίθρου, οι οποίοι έχουν εύκολη πρόσβαση στις υπηρεσίες. Επίσης, είναι πιο αποδοτικό ως προς τη χρήση των πόρων, επειδή παρακάμπτει τις δυσκολίες των μεγάλων αστικών συγκροτημάτων και των υψηλών επιπέδων χρήσης της ενέργειας και της γης που χαρακτηρίζουν την αστική εξάπλωση, οι οποίες θα γίνουν ακόμα πιο σημαντικές με την αλλαγή του κλίματος και τα μέτρα για την προσαρμογή σ' αυτήν ή για την καταπολέμησή της⁽¹⁾.

1.2. Για τη διάκριση μεταξύ αγροτικών και μη αγροτικών περιοχών, ο ΟΟΣΑ θεσπίζει μία διάκριση μεταξύ τοπικών διοικητικών μονάδων (LAU 1 ή 2) και περιφερειών (NUTS 3). Μία τοπική μονάδα είναι αγροτική εάν έχει πυκνότητα πληθυσμού κάτω των 150 κατοίκων ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο. Οι περιφέρειες (NUTS 3) διακρίνονται ανάλογα με τον βαθμό αγροτικότητας, δηλαδή το μερίδιο του πληθυσμού τους που ζει σε αγροτικές τοπικές διοικητικές μονάδες.

1.2.1. Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ διακρίνονται, επιπλέον, άλλα τρία είδη περιφερειών:

- κυρίως αγροτικές: πάνω από το 50 % του πληθυσμού ζει σε αγροτικές κοινότητες
- περιφέρειες με σημαντική αγροτική συνιστώσα: μεταξύ 15 και 50 % του πληθυσμού ζει σε αγροτικές κοινότητες
- κυρίως αστικές: κάτω από το 15 % του πληθυσμού ζει σε αγροτικές κοινότητες

Περισσότερο από το 50 % της επικράτειας της ΕΕ-25 θεωρείται ότι είναι αγροτική περιοχή.

1.2.2. Η έννοια της αστυφιλίας που εφαρμόζει η Eurostat διακρίνει τρία είδη περιοχών:

- πυκνοκατοικημένη περιοχή: ένα συνεχόμενο σύνολο τοπικών μονάδων με πυκνότητα άνω των 500 κατοίκων ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο η καθεμία και συνολικό για την περιοχή πληθυσμό άνω των 50 000 κατοίκων·

(1) Υπάρχουν περίπου 5 000 κωμοπόλεις και 1 000 πόλεις διάσπαρτες σε όλη την ΕΕ, οι οποίες λειτουργούν ως κέντρα οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής δραστηριότητας. Αυτό το σχετικά πυκνό αστικό δίκτυο περιλαμβάνει πολύ λίγες μεγάλες πόλεις. Στην ΕΕ μόνο το 7 % του πληθυσμού ζει σε πόλεις άνω των 5 εκατομμυρίων κατοίκων, έναντι του 25 % στις ΗΠΑ, και μόνο πέντε πόλεις της ΕΕ περιλαμβάνονται στις 100 μεγαλύτερες του κόσμου. Πράσινη Βίβλος για την εδαφική συνοχή, COM(2008) 616 τελικό.

- ενδιάμεση περιοχή: ένα συνεχόμενο σύνολο τοπικών μονάδων, με πυκνότητα άνω των 100 κατοίκων ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο η καθεμία, που όμως δεν ανήκουν σε πυκνοκατοικημένη περιοχή. Ο συνολικός πληθυσμός της περιοχής πρέπει να είναι τουλάχιστον 50 000 ή η περιοχή πρέπει να συνορεύει με άλλη πυκνοκατοικημένη περιοχή·

- *αραιοκατοικημένη περιοχή*: ένα συνεχόμενο σύνολο τοπικών μονάδων που δεν ανήκουν ούτε σε πυκνοκατοικημένη ούτε σε ενδιάμεση περιοχή ⁽²⁾.
- Στα περισσότερα κράτη μέλη, μια «τοπική μονάδα» αντιστοιχεί σε ένα δήμο ή μια κοινότητα. Οι αραιοκατοικημένες περιοχές καλύπτουν σχεδόν το 84 % της συνολικής έκτασης της ΕΕ-25 ⁽³⁾.

2. Αστικές και αγροτικές περιοχές: άνιση ανάπτυξη

2.1. Εδώ και χρόνια είναι γενικά αποδεκτή η ιδέα ότι μια αυξημένη προσπάθεια στον τομέα της Ε&Α θα επιτρέψει στην ΕΕ να αντεπεξέλθει στην πρόκληση της παγκοσμιοποίησης. Πράγματι, η στρατηγική της Λισσαβώνας περιλαμβάνει ως ρητό στόχο την αύξηση των επενδύσεων σε αυτό το πεδίο στο 3 % του ΑΕγχΠ.

2.2. Πρέπει να αναλυθούν περαιτέρω οι δυνατότητες των περιφερειών οι οποίες διαφέρουν λόγω των δημογραφικών (ποσοστό γήρανσης του πληθυσμού) ή των κοινωνιολογικών (ανθρώπινο κεφάλαιο) χαρακτηριστικών τους, των οικονομικών παραγόντων (κινητικότητα του κεφαλαίου και ειδικευμένου του εργατικού δυναμικού και, συνεπώς, κινητικότητα μέρους της φορολογικής βάσης) και της παραγωγικής τους διάρθρωσης (κληρονομιά του παρελθόντος, ελκυστικότητα για επενδύσεις).

2.3. Παρόλο που οι αγροτικές περιοχές δεν μπορούν να συνδεθούν αυτομάτως με την παρακμή ή οι ενδιάμεσες με την επέκταση ⁽⁴⁾, εν γένει οι κυρίως αγροτικές περιοχές (17,9 % του ευρωπαϊκού πληθυσμού) και οι ενδιάμεσες περιοχές (37,8 %, με άλλα λόγια συνολικά 55,7 % του ευρωπαϊκού πληθυσμού) ευρίσκονται σε λιγότερο πλεονεκτική κατάσταση. Επιπλέον, στα κράτη μέλη με χαμηλότερα εισοδήματα, οι διαφορές μεταξύ των αστικών και των μη αστικών περιοχών είναι μεγαλύτερες ⁽⁵⁾.

2.4. Τα τελευταία χρόνια έχουν αναπτυχθεί ή δημιουργηθεί πολλά εργαλεία για την προώθηση της καινοτομίας (ΠΠ7, PIC, JEREMIE, κοινές τεχνολογικές πρωτοβουλίες, «πρωτοπόροι αγορές» ...). Η δραστηριότητα αυτή, η οποία πρέπει να επαινεί, έρχεται σε αντίθεση με τη σχετική έλλειψη ενδιαφέροντος για τις περιφέρειες που δεν είναι σε θέση να κινητοποιήσουν αυτές τις δυνατότητες με ελπίδα επιτυχίας.

2.5. Δεδομένου ότι οι περισσότερες οικονομικές δραστηριότητες συγκεντρώνονται στις πόλεις, είναι απαραίτητο να επιτευχθεί καλύτερη ισορροπία όσον αφορά την ανάπτυξη της κοινωνίας της γνώσης.

(2) Ένα σύνολο τοπικών μονάδων με συνολική έκταση κάτω των 100 km² που δεν φθάνει την απαιτούμενη πληθυσμιακή πυκνότητα, αλλά είναι πλήρως ενθλακωμένο σε μια πυκνοκατοικημένη ή μια ενδιάμεση περιοχή πρέπει να θεωρείται τμήμα της περιοχής αυτής. Αν το σύνολο αυτό είναι ενθλακωμένο μεταξύ μιας πυκνοκατοικημένης και μιας ενδιάμεσης περιοχής, θεωρείται τμήμα της ενδιάμεσης.

(3) Régions: Annuaire 2006 (Στοιχεία 2000-2004 – σ. 162).

(4) Την περίοδο 1995-2004, η αύξηση του ΑΕγχΠ υπερέβη τον μέσο όρο στο 43 % των κυρίως αγροτικών περιφερειών, έναντι του 36 % των αστικών και του 39 % των ενδιάμεσων.

(5) Τέταρτη έκθεση για την οικονομική και κοινωνική συνοχή, COM(2007) 273 τελικό.

3. Προτάσεις αποκατάστασης της ισορροπίας προς όφελος των μη αστικών περιοχών

3.1. Ποιοτικές υπηρεσίες κοινής ωφέλειας (ΥΚΩ) για την εξασφάλιση της κοινωνικής και της εδαφικής συνοχής

3.1.1. Στην ανακοίνωσή της για τις ΥΚΩ ⁽⁶⁾, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεσμεύθηκε να υποβάλει στο Κοινοβούλιο «... μια συνολική ανάλυση των μέχρι σήμερα αποτελεσμάτων της “ελευθέρωσης”. ... Η Επιτροπή θα προβεί επίσης σε ανασκόπηση της προόδου εφαρμογής του πρωτοκόλλου, μόλις η νέα Συνθήκη τεθεί σε ισχύ. Επιπλέον, θα εκδίδει έκθεση για τις κοινωνικές υπηρεσίες ανά δύο έτη ως μέσο ανταλλαγής με τους ενδιαφερόμενους». Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι θα ήταν ιδιαίτερα σημαντικό να αναλύσει η Επιτροπή τον ενδεχόμενο αντίκτυπο της ελευθέρωσης στην εδαφική συνοχή. Η ανάλυση θα πρέπει να παρέχει αναλυτικά στοιχεία ανάλογα με τον αστικό ή αγροτικό χαρακτήρα των τοπικών μονάδων και τις αντιλήψεις του πληθυσμού τους.

3.1.2. Η πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη που αναγνωρίζεται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (άρθρο 35) μπορεί να είναι ιδιαίτερα δύσκολη στις μη αστικές περιοχές, εξαιτίας της έλλειψης ειδικευμένου προσωπικού, κατάλληλων υποδομών και δημοσιονομικών πόρων. Η Επιτροπή θα πρέπει, κατά συνέπεια, να αρχίσει μια συζήτηση με τις τοπικές αρχές και τις ευρωπαϊκές εργοδοτικές και συνδικαλιστικές ομοσπονδίες, για να εξετάσει πώς μπορούν να σχεδιαστούν μέσα όπως οι συμφωνίες μεταξύ των κοινωνικών εταίρων, οι κρατικές ενισχύσεις και οι κοινοτικές πρωτοβουλίες, έτσι ώστε να δώσουν νέα ώθηση σε αυτό το πεδίο.

3.2. Η κοινωνία της πληροφορίας και η κοινωνία της γνώσης

3.2.1. Αν και μερικές φορές συγχέονται, η έννοια της κοινωνίας της γνώσης (ένα ιδανικό ή εξελικτικό στάδιο της ανθρωπότητας) πρέπει να διακρίνεται από την έννοια της κοινωνίας της πληροφορίας (ευρεία χρήση των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών). Η πληροφόρηση είναι μόνο ένα εργαλείο για την απόκτηση γνώσης.

3.2.2. Η εκπαίδευση είναι βασικός παράγοντας για τη μετάβαση στην κοινωνία της γνώσης. Στις μη αστικές περιοχές, καθοριστικός παράγοντας είναι η δημογραφική εξέλιξη (μετανάστευση, υψηλό ποσοστό εξάρτησης, γήρανση του πληθυσμού κλπ.). Κάθε χρόνο, διάφορα μικρά σχολεία σε λιγότερο δυναμικές περιοχές αναγκάζονται να κλείσουν, γιατί δεν έχουν αρκετούς μαθητές. Το γεγονός αυτό μπορεί να ενισχύσει την τάση εγκατάλειψης της υπαίθρου, αφού οι γονείς θα προτιμήσουν να εγκατασταθούν σε πιο δυναμικές περιοχές από άποψη δραστηριότητας, απασχόλησης, σχολείων και διαθέσιμων υποδομών υποδοχής ⁽⁷⁾.

(6) Υπηρεσίες γενικού συμφέροντος, περιλαμβανομένων των κοινωνικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος: Μια νέα ευρωπαϊκή δέσμευση, COM(2007) 725 τελικό.

(7) Η ΕΟΚΕ έχει προτείνει την ίδρυση Δημογραφικού Ταμείου για την αντιμετώπιση όλων αυτών των δυσχερειών.

3.2.3. Όσον αφορά το ποσοστό ενηλίκων με μέσο ή υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, στην ΕΕ παρατηρείται σταθερή τάση μείωσης της διαφοράς των κυρίως αγροτικών και των ενδιάμεσων περιοχών από τις αστικές. Η κατάσταση στη Βόρεια Ευρώπη και σε ορισμένα νέα κράτη μέλη (FR, NL, FI, IE, BE, PL, CZ, HU) είναι καλύτερη από αυτήν την άποψη (<10 μονάδες διαφορά), ενώ σε ορισμένες χώρες (UK, DE, AT) το επίπεδο εκπαίδευσης είναι υψηλότερο στις αγροτικές περιοχές από ό,τι στις αστικές. Οι μεγαλύτερες διαφορές (>20 μονάδες) παρατηρούνται στις χώρες της Μεσογείου (GR, ES, IT, PT).

3.2.4. Το ποσοστό ενηλίκων που συμμετέχουν σε προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης (διά βίου μάθησης) είναι σχετικά χαμηλό (περίπου 12 % στην ΕΕ-25) και δεν παρουσιάζει σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των αγροτικών και των αστικών περιοχών. Ορισμένες χώρες (DK, ES, NL, AT, SL, SK, SE, UK) υποστηρίζουν ευρέως την κατάρτιση των ενηλίκων, ενώ άλλες σε πιο περιορισμένο βαθμό. Η τάση είναι προς ελαφρώς μεγαλύτερη αύξηση της συμμετοχής στις αγροτικές περιοχές από ό,τι στις αστικές (8).

3.2.5. Αν και η εγγύτητα αυξάνει τη συμμετοχή φοιτητών από κοντινές αγροτικές περιοχές, η απόσταση από τα πανεπιστήμια (που βρίσκονται ως επί το πλείστον σε αστικές περιοχές) δεν φαίνεται να αποτελεί σημαντικό εμπόδιο για την παρακολούθηση τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αν και μπορεί να περιορίσει το εύρος των επιλογών επιστημονικών κλάδων.

3.2.6. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει επισημάνει ότι ορισμένα κράτη μέλη δεν καταβάλλουν επαρκείς προσπάθειες για την καταπολέμηση του φαινομένου της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και την προαγωγή της διά βίου μάθησης για την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί στο πλαίσιο της Ατζέντας της Λισσαβώνας.

3.3. Η ηλεκτρονική μάθηση (e-learning) και η σημασία των ευρυζωνικών συνδέσεων (9)

3.3.1. Η συγκέντρωση υψηλού επιπέδου δαπανών στην Ε&Α σε έναν αρκετά περιορισμένο αριθμό περιφερειών της ΕΕ προκαλεί ανησυχία: το 70 % των δαπανών Ε&Α πραγματοποιείται στη Γερμανία, τη Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Εκτιμήσεις των δαπανών Ε & Α ανά περιφέρεια δείχνουν 35 περιφέρειες με ένταση Ε&Α που υπερβαίνει τον στόχο της Λισσαβώνας (10).

3.3.2. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η βασική προϋπόθεση για τη χρήση των ΤΠΕ στη διά βίου μάθηση, ιδιαίτερα στις αγροτικές περιοχές της Κοινότητας και στις μικρές πόλεις, είναι η στήριξη από την ΕΕ και τις

κυβερνήσεις των κρατών μελών των ευρυζωνικών συνδέσεων στο Internet (11), που παρέχουν πρόσβαση σε συστήματα ηλεκτρονικής μάθησης.

3.3.3. Τον Δεκέμβριο του 2007 η ευρυζωνική κάλυψη (DSL) έφτανε κατά μέσο όρο το 98 % του πληθυσμού στις αστικές περιοχές, ενώ η κάλυψη των αγροτικών περιοχών περιοριζόταν μόλις στο 70 % του αγροτικού πληθυσμού της ΕΕ-27 (12).

3.3.4. Η πρόσβαση σε ευρυζωνικές συνδέσεις αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης στρατηγικής που αποσκοπεί στην αναγνώριση της πρόσβασης στις ηλεκτρονικές υπηρεσίες ως υπηρεσίας κοινής ωφελείας (13). Πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην τιμή της υπηρεσίας, η οποία σε ορισμένα κράτη μέλη είναι πολύ υψηλή.

3.4. Απασχόληση και γεωγραφική θέση

3.4.1. Επί του παρόντος, το 10 % του ευρωπαϊκού οδικού δικτύου υποφέρει από κυκλοφοριακή συμφόρηση, ιδιαίτερος οι μεγάλοι οδικοί άξονες που συνδέουν τις περιφερειακές περιοχές κατοικίας με τα αστικά κέντρα που παρέχουν απασχόληση στον πληθυσμό τους. Το ετήσιο κόστος της κατάστασης αυτής ανέρχεται στο 0,5 % του ΑΕγχΠ. Για να περιοριστεί αυτό το πρόβλημα, η Επιτροπή, έπειτα από διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους, θα μπορούσε να προσπαθήσει να προωθήσει περισσότερο την τηλεργασία. Έτσι, αυτό το στοιχείο της ευελιξίας με ασφάλεια θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την ενίσχυση της εδαφικής συνοχής, διότι θα ευνοούσε τις τοπικές εμπορικές επιχειρήσεις και θα περιοριζε το περιβαλλοντικό κόστος (14).

3.4.2. Η αποτελεσματική αναζήτηση εργασίας μπορεί να περιοριστεί με την αύξηση της απόστασης από τον τόπο εργασίας (υπολογιζόμενη με βάση τον χρόνο μεταφοράς και το κόστος που συνεπάγεται), διότι οι ενδιαφερόμενοι έχουν λιγότερες πληροφορίες σχετικά με τις ευκαιρίες απασχόλησης μακριά από το σπίτι τους (15).

(8) «Delivering quality education to rural regions» της Elena Saraceno. Innovative Service Delivery: Meeting the Challenges of Rural Regions. Κολωνία, 3-4 Απριλίου 2008.

(9) Βλ. τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ανταγωνιστικές ευρωπαϊκές περιφέρειες μέσω της έρευνας και της καινοτομίας – Συμβολή στη μεγέθυνση και την απασχόληση», ΕΕ C 211 της 19.8.2008, σ. 1.

(10) Σε αυτές τις 35 περιφέρειες αντιστοιχεί το 46 % των συνολικών δαπανών για Ε&Α στην ΕΕ-27, ποσοστό που είναι διπλάσιο του μεριδίου τους στο ΑΕγχΠ. Στο υψηλότερο άκρο, οι δαπάνες για Ε&Α ανέρχονται στο 7 % του ΑΕγχΠ στο Braunschweig (DE) και υπερβαίνουν το 14 % σε άλλες 12 περιφέρειες. Τετάρτη ενδιάμεση έκθεση για τη συνοχή, COM(2006) 281 τελικό.

(11) Ευρυζωνική πρόσβαση στο διαδίκτυο: Υψηλού δυναμικού διαύλοι επικοινωνίας, οι οποίοι επιτρέπουν ταχεία και εύκολη πρόσβαση στα συστήματα πληροφόρησης και ηλεκτρονικής μάθησης (πηγή: <http://www.elearningeuropa.info>).

(12) Ανακοίνωση της Επιτροπής: «Βελτίωση της πρόσβασης των αγροτικών περιοχών στις σύγχρονες τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ)» COM(2009) 103 τελικό. Η κάλυψη των αγροτικών περιοχών παραμένει ανεπαρκής στη Σλοβακία (39 %), την Πολωνία (43 %), την Ελλάδα (50 %) και τη Λετονία (65 %), καθώς και στη Βουλγαρία και τη Ρουμανία.

(13) Βλ. τη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ με τίτλο: «Η συμβολή της διά βίου μάθησης με τη χρήση των ΤΠ στην ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα, τις βιομηχανικές μεταλλαγές και την ανάπτυξη του κοινωνικού κεφαλαίου», ΕΕ C 318, 23-12-2006, σ. 20.

(14) Πάνω από το 50 % της κατανάλωσης καυσίμων οφείλεται στη συμφόρηση του οδικού δικτύου ή στην ανάρμωση οδηγησης. Εκτιμάται ότι το συνολικό κόστος για το περιβάλλον (ατμοσφαιρική ρύπανση, θόρυβος και αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη) του τομέα των μεταφορών είναι 1,1 % (βλ. «Ενδιάμεση αξιολόγηση της Λευκής Βίβλου του 2001 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις μεταφορές», COM(2006) 314 τελικό, 22 Ιουνίου 2006).

(15) Υ. Zenou, «Les inégalités dans la ville» en Villes et économie, La documentation française, 2004.

Στέγαση, ύδρευση, ηλεκτρισμός, φυσικό αέριο και άλλα καύσιμα ως% των συνολικών δαπανών (2005)

	Εργαζόμενοι	Μισθωτοί	Αυτοαπασχ/νοί	Άνεργοι	Αποσυρθέντες/ Συνταξιούχοι	Λοιποί ενεργοί	Διαφορά μεταξύ μέγιστων και ελάχιστων τιμών	Διαφορά μέσου όρου ενεργών και μη ενεργών
Βέλγιο	26,3	22,5		36,3	29,9	23,7	13,8	5,6
Δανία	27,8	25,6	28,7			33,1	7,5	5,7
Γερμανία	29,9	27	27,6	35,8	32,5	35,5	8,8	6,4
Ιρλανδία	20,3	21,1	22,3	25	30,4	28,3	10,1	6,7
Ελλάδα	22,1	22,1	20,6	24,7	29	31,5	10,9	6,8
Ισπανία	26,3	28,9	26,9	29,5	35	34,9	8,7	5,8
Γαλλία	25,8	23,2	22	30,9	31,1	33,4	11,4	8,1
Ιταλία	25,8	27,2	26,6	28,1	34,2	35,3	9,5	6,0
Λουξεμβούργο	29,6	27,4	30,9	32,9	34,9	34,2	7,5	4,7
Κάτω Χώρες	23,6	22,3	24,3	32	32,8	28,8	10,5	7,8
Αυστρία	22,2	20,7	21,5	27,1	24,3	23,4	6,4	3,5
Πορτογαλία			26,3	27,1	30,6	31,7	5,4	3,5
Φινλανδία	25	23	26,6	34,4	35,6	27,1	12,6	7,5
Σουηδία	28,4	27,5		32,9	35,5	30,8	8	5,1
Ην. Βασιλείο	27,9	25,4	25,4	39,5	39,7	34,8	14,3	11,8

Πηγή: Eurostat, ίδιοι υπολογισμοί

3.4.3. Όμως, οι περιφερειακές περιοχές ενδέχεται να έχουν οφέλη από τη σχετική τους απομόνωση, από άποψη στέγασης και ποιότητας ζωής. Υπάρχει ακόμη μεγάλο αναπτυξιακό δυναμικό, ιδίως στις χώρες της συνοχής, διότι όταν το εισόδημα αυξάνεται κατά 1 %, αυξάνεται επίσης κατά 0,7-0,8 % η κατανάλωση οικιακού χώρου από τα νοικοκυριά, μετά τη συνεκτίμηση των επιπτώσεων στις τιμές.

3.4.4. Θα πρέπει να γίνει αναφορά στο φαινόμενο που είναι γνωστό ως άναρχη εξάπλωση των πόλεων (*urban sprawl*), η οποία είναι ιδιαίτερα έντονη στις χώρες και τις περιφέρειες που έχουν υψηλή πυκνότητα πληθυσμού και δυναμική οικονομία ή/και έχουν ωφεληθεί από τα διαρθρωτικά ταμεία. Μεταξύ 1990 και 2000, η έκταση των αστικών περιοχών αυξήθηκε κατά πάνω από 8 000 km², το υπερτριπλάσιο της έκτασης του Λουξεμβούργου (16). Το γεγονός αυτό δεν ήταν άμοιρο συνεπειών, ιδίως για τη βιοποικιλότητα.

3.5. Ο πολιτιστικός τουρισμός ως παράγοντας ανάπτυξης

3.5.1. Ο τουρισμός αντιπροσωπεύει το 3-8 % του ΑΕγχΠ των κρατών μελών, απασχολώντας 9 εκατομμύρια εργαζόμενους στην ΕΕ. Ο τομέας «είναι επίσης κινητήρια δύναμη και για άλλους τομείς της οικονομίας: από τη βιομηχανία (κυρίως όσον αφορά τους τομείς που συνδέονται με τη μόδα), την αγροτοβιομηχανία, το εμπόριο και άλλες κατηγορίες παροχής υπηρεσιών» (17).

(16) Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, *Urban Sprawl in Europe: the Ignored Challenge*, 2006.

(17) Βλ. τη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ: Τουρισμός και πολιτισμός: Πέραν του ΑΕγχΠ – μέτρα υπέρ της βιώσιμης ανάπτυξης, ΕΕ C 110 της 9.5.2006, σ. 1.

3.5.2. Η προβολή της καλλιτεχνικής κληρονομιάς, οι παραστάσεις, οι εκθέσεις και άλλες εκδηλώσεις, η οινογαστρονομία, ο αγροτουρισμός, ο κινηματογραφικός τουρισμός και τα θεματικά πάρκα μπορούν να αποτελέσουν σημαντικές πηγές επενδύσεων και απασχόλησης. Η ΕΟΚΕ παραπέμπει στις προτάσεις που έχει διατυπώσει κατά το πρόσφατο παρελθόν για την προώθηση του εν λόγω τομέα.

3.5.3. Στον ίδιο τομέα, αξίζει να επισημανθούν οι πρωτοβουλίες που έχουν αναληφθεί στο πλαίσιο του Natura 2000 (18).

4. Τα δίκτυα πόλεων διευκολύνουν τη διάδοση των ΤΠΕ

4.1. Η Συνθήκη της Λισαβόνας προβλέπει μια νέα διάσταση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, συγκεκριμένα την εδαφική συνοχή. Ένα ολοκληρωμένο όραμα της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης μπορεί να επιτύχει μόνον εάν συμπληρωθεί με μία χωροταξική προσέγγιση –αφού η χωροταξία είναι το σημαντικότερο μέσο για την επίτευξη της εδαφικής συνοχής– η οποία να λαμβάνει υπόψη τον αντίκτυπο των Τεχνολογιών των Πληροφοριών και των Επικοινωνιών.

4.2. Η δημόσια δράση πρέπει να λαμβάνει υπόψη όλες τις γεωγραφικές ζώνες. Για να επιτευχθεί ο νέος στόχος της εδαφικής συνοχής, η ύπαιθρος χρειάζεται στενότερους δεσμούς με τις μικρές και μεσαίου μεγέθους πόλεις. Τα δίκτυα μικρών και μεσαίου μεγέθους πόλεων μπορούν και πρέπει να συμβάλουν στην εδαφική συνοχή, λειτουργώντας ως ενδιάμεσα σκαλοπάτια για τη διάδοση των διεργασιών εισαγωγής των ΤΠΕ στην ύπαιθρο.

(18) Οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21^{ης} Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας χλωρίδας και πανίδας.

5. Συμπεράσματα και συστάσεις

5.1. **Όχι στη μοιρολατρία: οι μη αστικές περιοχές έχουν μέλλον.** Η ΕΕ έχει πολλές αγροτικές περιοχές με υψηλή ποιότητα ζωής. Στις φτωχότερες περιοχές, η ανάπτυξη κατάλληλων υποδομών, οι προσπάθειες βελτίωσης της εκπαίδευσης και η αποτελεσματική χρήση των ΤΠΕ, μεταξύ άλλων παραγόντων, μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στην ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας ⁽¹⁹⁾, στην προαγωγή της προόδου και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές και στις ενδιάμεσες περιοχές.

5.2. **Πρέπει να ενισχυθούν οι σύνδεσμοι μεταξύ αγροτικών και αστικών περιοχών.** Επί δεκαετίες, η αστική και η αγροτική ανάπτυξη θεωρούνταν δύο χωριστά πράγματα. Κατά παράδοση, η αγροτική πολιτική επικεντρωνόταν αποκλειστικά και μόνο στη γεωργική παραγωγή. Οι καιροί, όμως, αλλάζουν και η μεγαλύτερη αλληλεπίδραση και επικοινωνία μεταξύ υπαίθρου και πόλης καθιστούν την «παραδοσιακή» διάκριση λιγότερο προφανή και τα σύνορα μεταξύ τους πιο θολά. Αυτό που χρειάζεται, επομένως, είναι μια ολοκληρωμένη προσέγγιση των αναπτυξιακών πολιτικών ⁽²⁰⁾.

5.3. **Το δυναμικό των ΤΠΕ στις αγροτικές περιοχές.** Σήμερα υπάρχουν ειδικές πολιτικές για την προώθηση των ΤΠΕ στον αγροτικό κόσμο μέσω των διαρθρωτικών ταμείων και του ΕΓΤΑΑ, όμως για τη γεφύρωση του υφιστάμενου χάσματος απαιτούνται πιο εντατικά μέτρα για τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, τις μικρομεσαίες και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις, τους νέους, τις γυναίκες (ιδιαίτερα για την προώθηση της επιχειρηματικότητας των γυναικών στον αγροτικό τομέα), τους ηλικιωμένους εργαζόμενους και τις μειονεκτούσες

ομάδες ⁽²¹⁾. Τα δίκτυα μικρών και μεσαίου μεγέθους πόλεων συμβάλλουν στην εδαφική συνοχή και στην τεχνολογική καινοτομία στην ύπαιθρο.

5.4. **Τα διαρθρωτικά ταμεία αποτελούν εργαλεία για όλες τις χρήσεις.** Μια σε βάθος συζήτηση για το μέλλον των περιοχών αυτών, στο πλαίσιο μιας μελλοντοστραφούς οπτικής, θα συμβάλει στην καλύτερη ρύθμιση των διαρθρωτικών ταμείων, ώστε να μεγιστοποιηθεί ο αντίκτυπός τους και, όπου χρειάζεται, να προταθούν νέες προσεγγίσεις.

5.5. **Συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών.** Η μεγάλη ποικιλομορφία της ΕΕ-27 περιορίζει την αποτελεσματικότητα των αναπτυξιακών στόχων στις αγροτικές περιοχές, αν αυτοί ορίζονται από το κέντρο. Ως εκ τούτου, η κοινωνία των πολιτών στις αγροτικές περιοχές πρέπει οπωσδήποτε να συμμετέχει στη χάραξη των πολιτικών που αφορούν το μέλλον τους ⁽²²⁾.

5.6. **Κατάλληλοι δείκτες.** Όπως έχει ήδη επισημάνει η ΕΟΚΕ, θα ήταν χρήσιμο να καθιερωθεί «ένας πιο αντιπροσωπευτικός δείκτης για τη συνοχή, ο οποίος θα πρέπει να περιλαμβάνει, εκτός από το ΑΕγχΠ, παραμέτρους όπως τα επίπεδα απασχόλησης και ανεργίας, η έκταση της κοινωνικής προστασίας, το επίπεδο της πρόσβασης στις υπηρεσίες κοινής ωφέλειας κλπ» ⁽²³⁾. Οι δείκτες αυτοί θα πρέπει να συμπληρωθούν με δείκτες των εισοδηματικών διαφορών (συντελεστής Gini ή λόγος του ανώτατου προς το κατώτατο πεμπτημόριο του πληθυσμού) και των εκπομπών CO₂ (ανά κάτοικο ή εξέλιξη από το 1990). Σε γενικές γραμμές, έχει ζωτική σημασία να παγιωθούν τα στατιστικά εργαλεία της ΕΕ, ιδίως σε επίπεδο NUTS, και να σφυρηλατηθούν στενότεροι δεσμοί μεταξύ της Eurostat και των εθνικών στατιστικών υπηρεσιών, ώστε να επιτραπεί η ταχύτερη δυνατή πρόσβαση στα πληρέστερα και ακριβέστερα διαθέσιμα στοιχεία ⁽²⁴⁾ ⁽²⁵⁾.

Βρυξέλλες, 16 Ιουλίου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

⁽¹⁹⁾ Για παράδειγμα, η παραγωγή ανανεώσιμης ενέργειας, όπως η αιολική, μπορεί να αποτελέσει σημαντική πηγή εσόδων για τις αγροτικές περιοχές.

⁽²⁰⁾ Τον Ιανουάριο του 2009, η ΓΔ REGIO διοργάνωσε σεμινάριο για το θέμα αυτό, στο οποίο παρουσιάστηκαν παραδείγματα επιτυχών σχέσεων υπαίθρου-πόλης, μεταξύ των οποίων και το επιχειρησιακό πρόγραμμα Skane-Blekinge στη Σουηδία. Βλ. «Urban-Rural linkages fostering sustainable development in Europe», Info regio.

⁽²¹⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής: «Βελτίωση της πρόσβασης των αγροτικών περιοχών στις σύγχρονες τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ)» COM(2009) 103 τελικό.

⁽²²⁾ Βλ. τη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ «Η ανάγκη ανάληψης συντονισμένης δράσης σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ενίσχυση της κοινωνίας των πολιτών στις αγροτικές ζώνες, ειδικότερα στα νέα κράτη μέλη», ΕΕ C 175 της 28.7.2009, σ. 37.

⁽²³⁾ Βλ. τη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ με τίτλο «Πέραν του ΑΕγχΠ – μέτρα υπέρ της βιώσιμης ανάπτυξης», ΕΕ C 100 της 30.4.2009, σ. 53.

⁽²⁴⁾ Με την ευκαιρία της ανανέωσης της στρατηγικής της Λισαβώνας τον Μάρτιο του 2005, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο σημείωσε ότι η στρατηγική αυτή εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης, σύμφωνα με την οποία οι ανάγκες του παρόντος πρέπει να καλύπτονται χωρίς να διακυβεύεται η ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επιβεβαιώνει τη δέσμευσή του υπέρ της αειφόρου ανάπτυξης ως βασικής αρχής που διέπει όλες τις πολιτικές και τις δράσεις της Ένωσης. Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Ιουνίου 2005.

⁽²⁵⁾ Βλ. τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με την «Τέταρτη έκθεση για την οικονομική και κοινωνική συνοχή», ΕΕ C 120 της 16.5.2008, σ. 73.